

TARN TK polgas
Profes Töp cöbileli-
niñ organı

„ШБН“ solunnu cagbyr өртөө:

Xuuzunda cagbyrlarga:

1 cılda . . . 5 akş.	3 ajdan kudu
6 ajda . . . 3 akş.	cagylga
3 ajda . . . 1 ak. 80.	albas

Solun cagbyr cerier: Töp xarılzaa kontorı, oon kadee salıwırlar polgas postacılarga cagbyr

Albas polgas iletpey cerieringe cagbyr:	Taştıkka corudar cagılalarnı:
1 cılda . . . 8 akş.	1 cılda . . . 10 akş.
6 ajda . . . 5 akş.	6 ajda . . . 6 akş.

„ШБН“ solun redaksızınñ adrezi: Kızıł-xoraj, Revolinı salı. Sıfıttın kuduıneıñ nızın № 2

1936 cıldın

fevral 19 xynynde

sreda № 15 (516)

Сөөн-хемчик козуунунда cut-pile темиссеzip турарынын топсу пайдаль

(ARN TK-ның Organizas kildiziniñ targazı eş Pajır-ooldun pizeen cyuly)

Kozuunnun arat conu, malın aqaar-pojdustun ajyldıq cudun- ga alıspas tees, nam, cazaktın iziq paştalgazı-pile kajgamsı- k-tyq şimceşkinni corudup tur. Po şimceşkinni sularatpajın ul- am-na tınzıdıp corudar polza, po perge pajdaldan kancap-taa tiilep ar şadaar tep cyveni tem- degleer tur.

Мандық cut-pile тенге хөөрер турар cybe polza,—cuttan өлген mal segi ciir teen cerlik ыт-pile аш куш polgas arat connun тыр- kan erge-şoleezinge, oon cazak, namınga kezede udur, tura cok feodal-teokrat kontrevolustıq id- egetterden xar-cam uluq tyzur, mal cudaj peerge, koncuq өгүрр pajırlap turar tur. Ol idegetter ыncap turza-taa, Tьваньн хөj ty- men arat conu, yndezinnin pot- ergeliq cazak, namın pьзыq kamgalap turgas, oon iziq paşt- algazı-pile pottarınñ aзыl-ag- ыjыñ kol adır.—malın cut-cur- aangajdan kamgalap alırga tajıncı temisselin kancap-taa oozumnatpazın kergyzyp tur.

Сөөн козуунун арат кону, malın өлүрөс тееш, хамык-ла арга кемцеqlepni кылар турар pol- gas cazaktın pottuq tuzalamc- ы

Kicceel seremcilel cok turarga, soo kandьqыл?

Мон мунунда сумулар, ar- attar kicceel seremcilel cok tur- ganı-pile am cыl kezeeleer keer- ge, teedep turar mьrñaj ilden tur. Oon cizeen Solcur sumu- zunun arattarınñ aзылññ paj- daldыññ picci kergyzeyin: Xan- dagajttıda 8 tugar arваннññ arattar eriken 35 cыlda tus cu- rttunda mal cemi sigen koncuq ekki yngen turvu-ce, onu azaap albaan polgas pezin-cadaarda kazaa istinde kesken sigenin pө- лыp alvajın turgas, cer karada-la malga toozazын cidirttip kaan polgas taraazынñ savanññ can- gьs-taa azaap albaan, am askın tutunup olurar turlar. Xarın camdyk kiziler mьncap cugaalap turgannar: „Po kьзыñ xar caqvas, kara kьş poor, am mal cudavas poor“ tep, podun podu megelet- tinip yrdynup olurgannar. Oon ыñaj arvan, sumuda cut-pile te- missezir komister par, olarnññ kыlgan aзыл pьrk-ла cok, cizee- leerge, Pora-şajda 3 arvan targa- lar yzelee cut komizinge son- gutkas, kыlgan aзыл cangьs-taa cok polgan. Cyk-le өлген mal, aзыrlda turar mal sanь mьncapoldu tep cizek-pile таар pyryt- kep ar turarlar.

Арван, sumuda kandьq-taa al- ban cerleriniñ aзылcyлар polgas cut-pile temissezir komisterniñ aзыл koncuq хөj poor cybe. Cyl teer polza, arattar malınñ turar pajdaldыñ, odarın, cemin таарыштыр турар-ре, kazaa-xora- азь, ödek-cыдыл kandьqыл, pa- za malga cirttir cemi cyu parыл, onu cөp cemgerip turar, maldь kadarar, cazap oottarar, paza xamsk-ла malga tuza poor cer ezer talvaj şөртtyr xıre cerler kajda parыл, arattar pot-pottar- ыnga tuzalazыр turgas kandьq ar- galap corutsa coguurul, mal cu- dap turda, kizi cemi kandьqыл tьp,—po-la pygy cyveni pilip algan turar uzurluq polgaj. Mь- ndьq janzь aзыl cer-le cok,—pil- ves tur.

зынга tajanыр алгаш, po tavarь- kan perge yjeden kedilip alьrñ- ga eres ыңгыь aзыl corudup tur.

TAR-ның cazaanñ arat tymen- ge tedir egitpes 7 mun aзыq akşanñ—xalas tuzalaan mal ce- mi sula taraanь kьдыq-kьзыgaar- ыñ arat conunga polgas 16 su- mu kuruq cok tus kozuundan хуваар corutkan. Oon angьda, sumu pygy kuruq cok surgakcь- larnь corudup, cutka udur aзыl- darnь corutkan. Ol eşter polza, arattarga tuzalamcь тыpsьr, mal- dьñ odar-cemin таарыштыр, ыjaş kezer, xar ezer talvaj cazaar pol- gas xamьk-ла tuzalьq кемceqler- ni ajttыр peeri-pile pargan. Pa- za mal emcizın sumular kezidip, maldьñ aarьqlar-pile paş udur хyrezip turar. Ыncarga karacan- gьs mal cemi-pile кемceq coru- dup turar eves, xarın kizi cemi talgan, taraa, şaj, tus, cigir, ө- ke-taa et-paraannarnь majьrñ, tergi sadьqların-ce corudup tur- ar.

Coguur cerlerden po ыkşas şak- mьncap tuzalap turvu-ce, malın cudadyr polza, kancap-taa polvas tep cyveni, am kьm-taa pilip al- ыр uzurluq.

Camdyk kiziler malь cudap өлүp turda-la kandьq-taa aзыл kыbaan, pezin-cadaarda podunda par sulazын pөbejin turgas, ma- ыñ cudadyr өлүp turar tur. Cizee: Pora-şajda Товунак pol- za, canьda Xandagajttıda 6 pa- rva sulazын alvajın turgas, ma- ыñ cudadyr turar. Şak-mьndьq kiziler хөj tur. Paza camdyk ul- us, malь ciir cybe тыppajın, eer- em-teq xarda eştip kылаştazыр corda, onu toovas, xarın хови- da kyske-kyzygen ojladыр tura хynzeer. Ol malь хyndьskynyn 1 şakta-la kuruq ödekke canьr kelgeş, tura хynzeer poor tur.

Oon ыñaj maldь aзыraarın pi- lves kiziler par, cyl tize, Xanda- gajttıda Tas-ool tep kizi, tuzal- amьcьdan algan sulazыñdan 60 aзыq xojnun arazыnga pir şoo- dajñ pir uqda tө-oktap peerge, şьdaldьq cybe pьlap cigeş öd- yp өлүp turar polgas şьdal cogu kuruq turup kaar. Maldьñ cem- in кемceep pөves, mьndьq paazыnda mee cok kiziler par tur.

Cazaktın pergen tuzalamcь sulazы-pile arattar malın aзыrap turda, anaa udurlanьp, arat ty- menni oon ыradыр turar kontre- volustuq kiziler paza тыrtыр tu- rdu: Cajlaq-alaak sumuzu, am Solcur sumuzunda turar Konkuc- syryn tep kiziniñ cugaalap tur- ganь polza: „maldь sula-pile aзыraarga polvas cybe, mal ko- durlap kылы-peer“ tep, arattarın төөredip megelep turgan. Po ыk- şas coruk arattarınñ aзыl-agьjы- ыñ keştyr moonда po tur. Mьndьq idegetterni amьlьq kizi, cybe cugaalap olur tep sanavas xerek!

Po ystynde ajtkan cetpes aзыldьq kizilerden angьda, nam, cazaktın ajttьşkьññ kyyssedip turar arattar koncuq хөj tur. Cizeeleerge, malın cer-odaq odar- latkan, po tugajыnda cugaalap cetpes ylegerliq poor tur. Polar- ыñ ekki aзыldaannarınñ pottuq aзыл am yr polvas cajьgaar kore peer-pls,

Maldьñ cem aзыralьñ таарыштырар

Am taraj cutka udur, maldь cyk-le өлүpөzinin төleezinde, cem aзыralьñ таарыштырарыñ pө- dyyn кемcee:

1. Maldь sula-pile aзыraarыññ pөdyyn кемcee polza: a) 1 kil- ogram sulanь uluq nekke өske cybe-pile xolup алгаш 3 kattap cemgerer, b) xoj, өşky polza, 1 kilogram sula-pile 10 kattap ce- mgerer, c) moldurga polza, өske cem-pile xolup алгаш ol 1 kilo- gram sula-pile 5 kattap cemgerer, d) caş xuragan-pile anajga polza, 1 kilogram sulanь 10 arvak kы- gaş, oon 1 arvaan-na 2 caş cybee peer, kattykşas 20 caş cybe aзы- rap poor.

Caş anaj, xuragan төрыp kel- ende ijezinde mьrñaj syt cok, kara suq yner polza, ol caş mal төlyn mьncap aзыraar polza po- or tur: pir ajak isti sula polza, 10 xuraganьñ pir kattap emissi- ktep poor tur. Onu cem kылы arгазы: cыlьq suqga ыcьradь cьmьcadyr алгаш, oon suun ыskap kaapkas, taraa soktar sogaaş- ka cuura şaapkas, arьq suqga хajыndьrgas, oon suun ыskap алгаш am emissikteer. Pir eves mьrñunda syt eep turgan caş mal- ga onu ыncap emzirer polza, toraan өtkeş өлүp, cemikpes tur.

Oon angьda, ciq talgannь suq- ga cudannaj хajыndьrgas, oon- pile emissiktep polur.

2. Uluq, picce maldь kandьq- taa cem-pile aзыraarda, cangьs cizek, кемceq-pile cemgerer, өj cok cemgerer polza, kandьq-taa cem tuza polvas, cemikpejin өлүp kaar ijk-pe, өbeze-taa koncuq pakьraar tur. Paza arьp хarьk- şьraan kandьq-taa malga көk sig- en peer polza, ystynde ajtkan ыkşas poor tur.

3. Maldь cem-pile aзыraarda, paş udur cudangьlьq turda, ce- mege өөredip, picci cem-pile ce- miktirip alьr coruk cugula. Pistin camdyk arattarda, malь arьp, mь- rñaj cыtkь-cege cedir anaa кө- yp olurg-ş, am poldunmas polu- peerge aзыraj peer coruktar ko- ncuq хөj poor kelgen.

4. Solcur sumuzunyn arattar, mal aзыraarыnga tuza poor cyyl- dernı am-taa pilip ar şьdavaan, cizee: terek, ыjaş kыrgьp peer, oon pyryzyn pөler, şьlvazын ka- rttap cemgerer arganь pilves tur. Mьndьq cerler cangьs po sumu eves, өvyr curttuq sumular po- lgaş өske-taa cerlerde par.

5. Maldьñ odar cemin таары- штыр, cьskaaldьq paazын toozup, manьştьrvajın turgazar polza, pelende-le mal pakьzvavas poor cybe. Xar, sook kezeeleer keeri- niñ mьrñunda, sook-cьvarylьq, xar-xөrttyk tuqlaj peer ыrak ka- dyr mees, kaat, ojum cerlerge maldь toozup kadarp, oon sig- nin cirttip alьr polgas cыl per- gedep kelgen şaanda maldь ootta- rar cerin kamnap, malga şьvra- lndьr pastьrvajın cym turgazar. Xarın po coruktu mьrñunda-la ekki pottandьrgan polza, amьş mal odarыnga koncuq tuzalьq turar-ıjk.

6. Argan maldь aзыraj pergen yjede, anaa cem peerde, eriten

mal oottaarыññ mьrñunda cem- gerer, cyge teerge, kыşkь mal eriten sookta хьrñın xooqlandьr cem cipter polza, sookka tonmas polgas oon izii-pile tottur ootta- ar, pir eves kezee, хyndьs cem cirttip өөredio alьr polza, cerden oottavis, toraan-na aal-ce canьp cem tiilep turup peer polgas tedir odar-ce yñmes, odarga cetpes appaar cybe.

Oon ыñaj camdyk kiziler mal- ga cem taraa, sula peerde parva, şoodajь-pile cangьs uqda cerge kuzur төkken ыkşas tө-le oktap peer, am anaa хamьk mal pьlap-

TAR-da RTO-nun Tөp org. vyrozunun ajttьşkьññ

RTO-nun хyny polgas Paris komunun 65 xar polgan mart ajnñ 18 хynynge хamьk RTO organizastar ыñ peletkeniri pol- gas onu er tireringe cugula cor- udar кемceqleri.

TAR-da RTO-nun Tөp vyro- zundan podunun хamьk organ- izastarыnga ajttьş polza, kozu- nnarnññ төp cerinde vyrolar, su- mularda polgas suurlarda RTO yyrleri, paza pydrylge cerlerin- de yyrler RTO-nun polgas Paris komunun хyny mart ajnñ 18- tin хynynge peletkeldin aзыл corudup, ыk хyny ekki tynnel- diq şьnarılyq er tireringe amьş- gaaştan egeleeş, top-toraan ol tur cer cerinin pajdalьga таары- штыr peletkeldi aзы dap egeleer.

1936 cыlda mart ajnñ 18-tin хynynge peletkeldin aзыл cor- udarыññ kadьzь-pile Tьvada RTO organizastar taştıkka kap- italis curttarda revoluscu eş-өө- yvystyn maadylьq temisselin pilip, ol tugajыnda tus tus kezi- gynneringe таьдыlga aзыл kal- varıttьp, kapitalistiq polgas pydyn, cartık koloni curttarda xincek- tel tarlалga polgas ak өlүrygege udurlangьn RTO-nun aзыl хy- rezinin sorulgaзы polgas SSRE-niñ socialistiq tuduku RTO-ccular- ыññ tiilelgeciq turzulgaзыñ ol хyn ajttыр pajırlar uzurluq.

RTO organizas pyryzy aзыл- nda cetpes pagaj turar coruktar- ыñ ile etpi-şaan, podunun хamьk corudar хerek corudulgaların ulam pьзыdьp, tus organizazын massalьq kыldьr turgazarыnga cugula кемceqlerini ar, revolus- ciularga pottuq tuzalaarыññ cu- gulazын көrgeş, tus organizazы- ыñ хөrengi pajdaldыñ pьзыdarы- nga aзыl corudar polgas 1936 cыlda mart ajnñ 18-tin хynyn er tireringe tavarьşтыr şuptu RTO organizastar podunun organizas massalьq polgas internacional kizizidilgenin aзыл am turgan- ыñdan artık yrgylcy pьзыdьp corudarыñ хyleenip alьr. Oon- pile kadь SSRE-niñ RTO orga- nizazь polgas kapitalistiq curttar- ыññ, en ыlangьja Cөөн cyktyñ RTO organizastar-pile interna- tional хarılzaanь ulam paзыq tu- darыnga cangьs ыñ setki ibisti paza kattap temdegleer tur-pis.

En ыlangьja ka caazaan faşis ka- rgьstarnıñ kara-paazыñda xi- ncektedip xorutkan eş Telman po'gaş өske maadylьq revolus- cu temissekileerini xostap alьrñ- ga Tьvanьñ RTO-ccularь pygy telegejnin RTO-ccularь-pile kыş kadьp negeer uzurluq.

зыр paskьlazыр turup pergeş, kыş- tengelin yzylgy-ce ыskylezip co- şkup, araj şьdalь pagaj cybeler- ge pөves, şьnaldьq cybeler ke- mceen aзыr ceş, кемdep pakь- ыraar coruk хөj tur. Maldь aзы- ap cemgererde ekki, pagajын ы- gap yzer, tus tus savaga urup pergeş, tuda kadarp, төktyrөj- in toozazын cirttir, şeer maldьñ caş төlynge cem peerde, anaa can- gьs-cangьs sava cedipşes, aзыл uluq cybe tө eede, picci onacca kыgaş, tamань cedip kaspas kь- ldyr өry azar, olarnññ sanь-pile cogum xuuzun кем eep peer.

1936 cыldın mart ajnñ 18- tin хynynge peletkel aзыldarыñ corudarь-pile kadь, TAR-da RTO- ccularыññ cugula sorulgaзы po'za, Tьvanьñ хamaarьşpas pot erge- zin ulam pьзыdьp kamgalaarыnga idepekjiq kirzirin tьnzьdar, aзы- agьj, kultur turguzaunga pottuq tuzalazыр, en ыlangьja 1936 cыlda malın хyr kьş aзыraarыnga хam- ыk arga кемceqlerini corudup, cut-pile temisseziriniñ tugajыnda aзыл picci-taa sularatpajın eres ыңгыьzь pile aзыldap turgas, ыk RTO-nun uzur хereen pedider. RTO-ccular tus respubliktin kam- galalьga idepekjiq polgas sor- uk uq turur.

Ыncangas peletkeldin aзыldar- ыñ corudarыnga хamaarьş cyyl- der polza:

1. Mart ajnñ 18-tin uzur so- rulgaзыñññ tugajыnda RTO kez- ıgynneriniñ ortuzunga kalbak таьдыlga aзыл corudar.

a) Uluq Oktabrñññ socialistiq revoluzunun atьş хavyjaazь-pile 1921 cыlda Tьvanьñ n-sional re- voluzunun temisseli yrgeş, arat massadan tus curttu ezelep tur- gan taştıkкьñññ tarlakcь xalda- kьsların şьvьrtyr yndьryp, paza orannññ erge-cagь ga polgas pol- itik ergezinge olurup, arat tym- enni xincek tel tarlалga kiirip хemdip coraan feodalıdy coru- pile ыңгыь ereştiq temissezir, olarnññ ergezin kыş-pile tyzyr- geş, arat massa podunun nasio- nal revolustuq cazaan turgozup алгаш, pottarыññ cьrgaldьq am- ьdьralьñ purungaar tьpsidip, or- annññ et-ekonomu pьзыp, arat connun amьdьral kultur yrgyl- cy özyр, tus curttın хamaarьş- pas pot-ergezi ulam pьзыp, rev- olustuq хyreziniñ tьnzaanьñ RTO-ccularga tajьlvьrlap тьнş- ыtar.

b) Paris komununun төөgylyq uzur temisselin polgas oon хy- rezinin kyysseldeliq көrgyzykь- zy Oktabrñññ socialistiq revolu- zunun uzur-luzazын RTO-ccular- ga pildirer. Yletpyrcin angьññ podunun kыrynezin egelep tur- gazar teş Paris komununun хy- rezil, kapitalizmge udur yletpyr- cin angьññ temisseli polgas en ыlangьja Oktabr revoluzunun ti- ilelgezin хandьrьp pot andьrgan Lenin—Stalinniñ namьññ şьlgar- aan ugaannьq paştаaşkьññ, ol tugajыnda tus organizastын kezi- gynn ringe таьştьtar.

TARN TK-ның Cьрьдыşkьññ kil- diziniñ polgas RTO Tөp vyrozunun targazь Товариştaj. (Ulanьszь şөrttyr solunda).

Arattar, cazak, namnyn ajttbyskyn jozugaar, ajyldy otuttan azyr tiileeliner!

Cer-cerde cut cut tugajnda medee

Aratty revolustuq Caza, arat tymenin xostuq amdyralyn, et-xerengi polgas kulturluq paja-ly saizradap, xej tymen arat-ty malyn ostryup xegcyderinge kol sorulga salap, cazak, namnyn paaştalgaz-pile soelgy kaas cылда тыва connun maly koncuq tyrgen esken. Ol ozyldeni eriken Ulustun 16 tugaar Picce xuraly polgas namnyn 4 tugaar pleun-munga tynner kergen.

Mal azylynga xaldaar pojdustun ajyldar xej poor tur. Ol xoraluq ajyldardan maldy kamgalap alygany kemceqlerin pistin cazaavys yzyk cok yrgyl-cyledip, mal paaşyn ostryup kelgeni todargaj. Po yjede aratty mal azylynga en uluq xora cedirip turar cyve pojdustun ajyly CUT tur. TAR-ny Caza cut-pile temissezirinin pygy arga kemceqlerin paaş udur ap, kyryn-enin kur xerengizinden coguur akşa xerengini yndyryp mal ce-

mi-pile tuzalap, xej tymennin sagys sanalyn cut-ceuqlandyap, cazakty cannda cut-pile temissezirinin komizin turguskan.

Cut-pile temissezir komistin po yjede corutkan azyly top-cular kergyzerge polza:

Tus tus kozuunnarda cut kalvargannyn pajaalyn todargajlap, cuttu paaş udur cajladar temisse corudar toleezinde, cazak, namnyn munnundan kozuunnar-ce corutkan tolee esternin medeelerin parymdalaarga polza, tergiin cutka tavarzyp turar kozuunnar: Tees-xem, Paryn-xem-cik, Cöen-xemcik polgas Uluq-xem, Tandy, Pii-xem—po kozuunnar polur tur.

1935 cылдын 12 ajnyn egezin-den 1936 cылдын 1 ajnyn 13-tyн xynynge cedir pojdustun cyzyp-paaşyn cыdagaannatından oльen maldyn sanyn, Mal-cer ministerinden kelgen cecce eves medeelerden kerge:

KOZUUNNAR	Cuttan elgeni	Pory elgeni	Aarqadan elgeni	Suuga tyzyp elgeni	Cyyl pyry cыdagaandan elgeni	Taqdan cuulga n	Kattbyskaş	Am azrap turar mal sanb	Caqgan xarbyn kemcezi	Par sigen puuda
Kaa-xem . .	30	345	191	20	24	71	681	818	50—70 sm	656
Tees-xem . .	898	354	155	55	85	—	1547	6611	2 karş	—
Paryn-xemcik	500	504	320	—	520	—	1844	6611	25 sm	—
Cöen-xemcik	784	234	332	—	156	—	1506	13.530	50 sm	—
Uluq-xem . .	626	198	270	—	—	—	1094	5448	30 sm	44673
Pii-xem . .	86	—	—	—	—	—	86	16.058	2 karş	—
Tandy . . .	97	—	—	—	—	—	97	2763	2 karş	—
Şuptuzu: . .	3021	1635	1268	75	785	71	6855	51.839		45.329

Po sandan kerge, ajyldy cut caa egelep turgannyn medeezinde pezin po xire mal paaş xorap turar tur, am moon songaar cas şaqly udur mal oymynyn ajyly, en blangja maldyn cas tolynge perge pajaal tavarzypar cajlas cok polur uzurunda, con pygydezi onza sagys salap cugula.

Kozuun cagyrga cerleringe cazaktan tavyaskan tuzalamcy xerengini cör azyglap, arat connun aat-yna polgas kyryn ebileder, arttykşylyq mal cemin kamnyq, cör azyglap ajttbys onza negettiner.

Malga savaп, sula, talgan, taraanь cedistireri-pile pir tenge, curt connun kyş-şyaly kapşyap, cyzyp-paaşyn argalar: xar ezer talvyj, maldyryn kövydedir, şaş kartty karttaar, taaa tygy polgas şaj şaar-teq uluq, picce argalarny şuptuzun xeregleer-curuk xamtykty cugula.

Pot-potarynny tuzaz koncuq xereglettiner, talvyj kылы, anaа kыstyq aat, şaryzyn azyldadyr. Kandoy maldy munnar odarladyrynny eelceen ederttir. Oran curtun pajaalyn koryp, közer argalar podaar. Po pygydezin arga xeregler pottandap turvise camdyk cetpetercamdyk kozuunnarda par tur. Cizeeleerge:

1. Uluq-xem kozuunu 36 cылдын 2 ajnyn 8-tyн xynynge medeezinde azyrap turar mal 6677 teen polza, soelgy mdeezinde 5440 paaş mal teen, ol maldyn cyzy kancangann pildinmes, oльen tep sanaar teerge, oльen maldyn medeezi munnunda medeezi-pile tomej.

2. Pii-xem kozuunu polza, mncaga cedir cangys-la medee pergen, 86 paaş mal oльen tep k-

gysken, cogum kandyq cыdag-aannardan oльenin ыгavaan. Azyralda 16.058 paaş teerden ang cyve piziveen, kozuunnun cutka udur komizi-pile cugaala-zyga, sumular-ce yngen toleeer şyn eves medeeler ekkeer tur tep telefonaar.

Po cizek ыkaş, pildinmes medeeler perip turar coruktar eske kozuunnarda paza-la par. Moon songaar kozuun cagyrga cerleri polgas sumu, arvan cagyrga cerlerinin targalar mal pyrytkelin-ge oльen citken maldyn medeezin po ystynde kergysken maj-ыk jozugaar koncuq şyn cizek-pile perip surar polza, maldyn oзыp, kudulap turar Mal-cer minden tanz tynneli polgas azyldy plannap corudarda pelen polur. Mal-cer ministerinden kozuunnar-ce mal cemin plannyq oktaarda, azyralda turgan maldyn todargaj sanь negettiner. Camdyk kozuunnar telefon-pile 400-300 toon sula xerek teer, ыca savaп xerek teer, cogum kaaş ceze mal azyraarşyn cizee-podavas tur.

Pistin curtuvusta ulustun azy-abyjny kol olee mal polur tolee-de, maldyn arat tymen koryn-cykte xelege-teq xerengi maldyn ostryup, oran curtun pydyryky kyşterin kodyrer, kyrynennin xamgarşpas pot-ergezin pьşdar tep, cazak, namnyn salgan sorul-gazyр pilip turar. Mncangas, azyraan maldyşt cuttan mendi kыş-azyraarşnga kыm kizi pygy-ezi kыzar uzurlyq. Moon son-gaar castyn kadoy yjezi cedip kelirge, uluq, picce maldyşt, blangja oon cas telyn kamgal-ap, xamky kyzyvysty xaramnan-majyn mal azylynga sagys salap. TTK oralaan targazы Torlaaыk.

Eş Pajyr kelgeş, todargaj ajttbyskyn perdi

Cöen-xemcik kozuunnun Sol-cur sumuzun Pora-şajda namnyn 15 tugaar yurynge, ARN TK-ny Organizas kildizinin targ-azy xundylyq paaştanşyş es Pajyr, 1936 cылдын 1 ajnyn 30-de cedip kelgeş, tus sumuda 9-10 11 tugaar arvannarşyn targal-aryн cыp algaş, po kыşyn cut ajylynga mal alyşpas tugajnda todargaj argalarny koncuq pild-ingiri-pile cugaalap pergenin munn-pile pajyrlap uktup aldabys.

Encangas, tus sumuga cazak-tan tuzalaan sula taraanь cör azyglap xyleneip aldabys.

Yur targazы Lopsan.

Eş Pelektin idepkeji-pile yyrnyn azyly segip tur

Paryn-xemcik kozuunnun Ak sumuzunda namnyn 16 tugaar yyrnyn sekreteri eş Pelek, nam kozkomundan toktaal saavыр polgas ajttbyskynnar kelirge, onu toraan xamky kезigynnerin cыq-gaş, talyblyrap tanyştap turar polgas majyk pyrytkeldi cer-le saadatpajyn kyssedip turar.

blangja am yjede cut ajyly-pile ereştiq temissel corudup, tus sumuda nam, arevenin cut-pile temissezir brigattaryн koncuq idepkejiy paaştap turar. Oon xaraazy-pile tus yyrnyn kезigyn-neri arat tymenge yleger cizeen kergyzyр, paza solun cagylyzyn eleen kalbartap turar.

Eske sumularnyn yyr targazы polgas sekreterleri, po eş Pelek-tin ylegeri-pile azy corudary cu-gula tur.

OKTE yyrnyn targazы TЫRŞŞYN-OOL.

Cuttan 32 paaş mal eldy

Kaa-xem kozuunnun 4 sumularnyn teviskeerinde xarşyn kылы 50 santimetir azyр turar. Myn sumularda azyralda turar maldar polza: nek—2479, cылы—508, xoj—2345, eşky—1377.

Po cылдын egezin-den 2 ajnyn 11-ge cedir cudap oльen mal polza, nek—13, xoj—6, eşky—13, kattbyskaş 32 paaş.

Po tugajnda kozuunnun alban xarlar polgas arat condan xar ezer azyldy tyn xyn cokka corup turar.

Cut komizi Tyger.

Arvan targazы eş Kazyndy cut-pile paaş udur temisseşken

Kaa-xem kozuunnun Koptu sumuzun 7 tugaar arvannyn curitu polur Pajaattaj tep cerge xar uluq caqyş-şaan, tozannalg-aş oottu cыşыр tuda pergeninin uzurundan arat con malynga cer ezip azyrap turar, ыcaarga, taq cernin xarş 3 karş cedip turar.

Tus arvannyn targazы Kazyndy polza, xoraluq cut tyzeri caj-laş cok eves-pe tees, 35 cылдан po 36 cылga cedir 3 cerde maldynga cыlyq kazaа tudup alğan kizi cyve, am ol curtarganda maldyn odar-pelciirin taarşyştap kыp turar, maldy-taa myn ekki cыл azyр tur.

Po polza, cazak, namnyn maldyn odar-pelciirin taarşyştap talap turar lozunun kyssedip turar ol tur. Eske eş oer ol eşti ylegerin alyr cugula tur.

©ANCŞPPAJ.

Tuzaal

TAR Revolustuq şeriinin Cөbilelinin ceri 1936 c. 11 a. 12 x. № 14 Kызыл-xooraj.

Тыва Арат Республикаһының Революция серияһында орнотулган камгалап, ерттем сургулга өөрөнөп турары-пйе кадь, подунуң казак, намыһың салып турар сорулгаларың пот-тары-пйе ерестік кирзіп кыысседіп турар. Моон пара-мдааың полза, по ылдың 2 айның 6-ның хынынде кезее 5 ыкта, каттышкан Полктуң командирі еш Şооманың ту-заалы-пйе, пазы Şтаp таразы еш Picce-ooldun organiz-astap таарыştарганы-пйе командирлер 5 кизи: Norbu, Tarzaa, Kumzat-ool, Mandugu, Kongar olar paaştan 90 kizi (rev. şeriqler) 3 maşınaga olurgaş, kizi sanyn-da xyyrek tudup algaş, TAR-ny songu kызыgaary-пйе argazar oruun poogdap cыtkan xarş 20 azyq kilome-tir cer cedir yrgylyc aştas, paza kezek-kezek cerler-ni aştan.

Ok oruktu 6-ny хынынде кезее 5 ыкта yngeş, 7-ny хынынyn хындыкынын 12 ыкта cedir yrgylyc azyldaаn, şuptu 20 ыктын ішінде sookka toñmajyn mogaq-şyлаq cok, koncuq idepkejiy, Staxanof şinciliy azyldaаnnga Rev. şeriqler cөbileli koncuq pajyrlap, cazak, namnyn aj-ttyşkannarşyn polgas blangja xoraluq cutka udur er-es temisseldi corudup turar ol polur tur tep kergeş, ol oruk aştan targalarga, paza rev. şeriqlerge Revolu-stuq şeriqler cөbileli ooryр pajyr cedirip tur.

Ş2.

Po cылдын 2 айның 9-тан egelep OKŞC polgas kаттыш-kan Polktan 15 kizi kedee kozuun, sumular-ce cutka ud-ur temissel kылы yngen. Po eştini todargajlaarga polza: 1) Palcyр, 2) Subak, 3) Toncut, 4) Mancyn-ool, 5) Maader-ool, 6) Namcak, 7) Sat, 8) Oolakkaj, 9) Kumzat-ool, 10) Kongar, 11) Arttas, 12) Şыrap, 13) Ojdup, 14) Ujn-uk-ool, 15) Tyrttyj-ool. Po eştir polza, şuptu kozuunna-rnyң eñ tergiin cudap turar sumularyнce pargan. Po 15 kizi sannda 1-1 talvyj cazaar pьşanşylyq corutkan, kаттыşkaş 30 kizi. Po eştir kedee cudap turar conga arga tuza kergyzer talvyj cazap perip, maldы azyraar xar ezer argalarny pottary-пйе kergyzyр peer tees ko-ncuq uluq sorulgalarny taqdyнp algaş corutkan.

Şeriqler cөbilelinin oralakcy targazы SENŞIZIK.

Talvyjny kancaar azyglaza coguurul

Talvyj polza, mal odarynga xar ezeringe orannyn ішінде telgereen, en cugula kemceq polur. Men po-dumnu po pizen cyylcygezim tamcыştap kaaş pottuq symeler-ni periksep tur-men.

Oot-sigen polza, kылы xar al-dыnda tuj pastыra pergen, ol kы-lyн xar, oottu cerge cыşыр paz-ыр kaaptar poor cyve. Xarş talvyjlaarga temgi oottu cerge ulam cыşыр tyryj taptap kaaptar polur tur, ыcangas, onu mal ciiri pergedej peer uzur oon yner. Ындыq polza-taa, oon caj-lap polur. Onu kылы mындыq: Cernin xarş talvyjlaan soonda togej tiştiq ilir-pile ilirtepter, ыcaplarga, temgi kырын-den cыşыр pastыp kaapkan oot eleen ke-

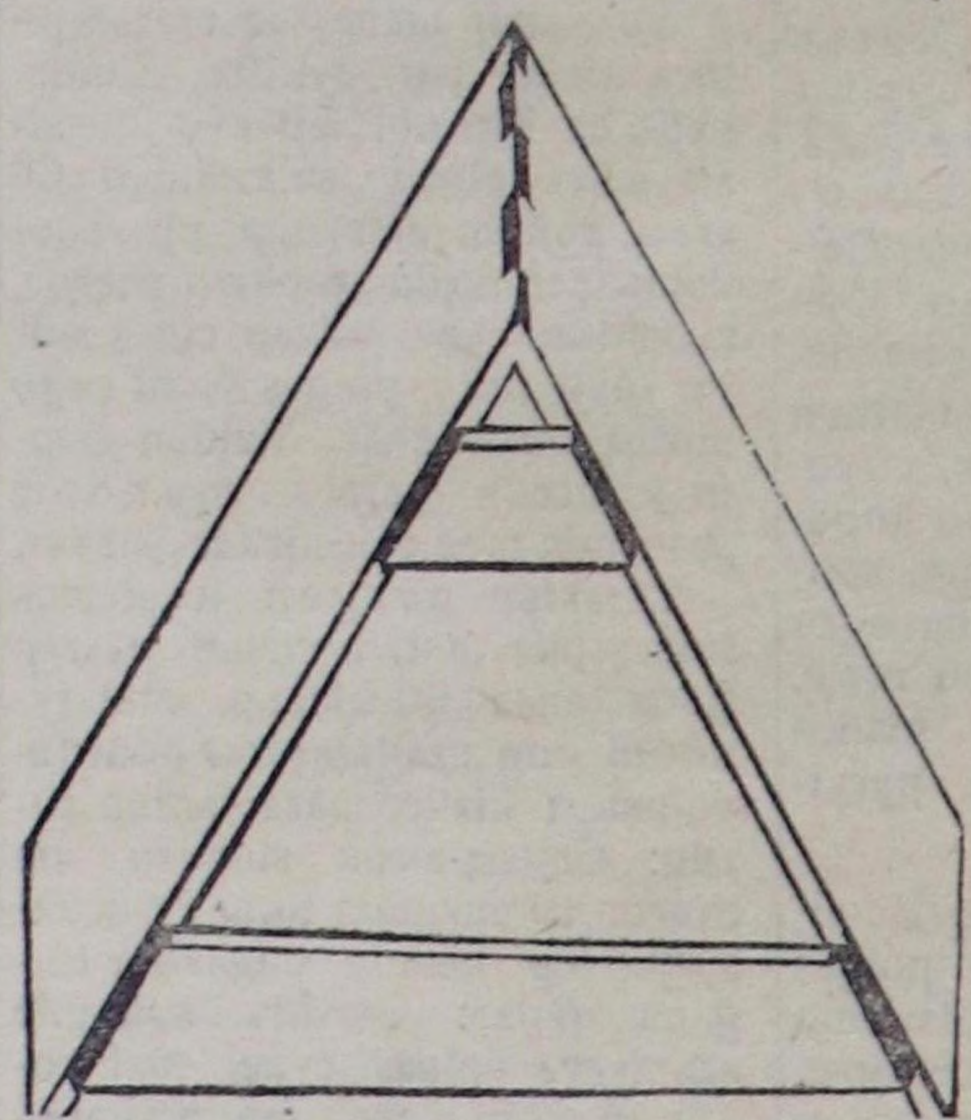
dyrlyp turup keer, oon xarş paza kaktalyр tyzyp kaar polgas mal onu ciiri pelen appaar. Ilirteer-de, talvyj-pile cortkannyn izi-pile syryştыр eves, xarş oon pargan izinge uktuştur corttar polza ekki.

Xarş talvyjlaarda, myn ol tal-vyjlaar cerinde xadyр turar sal-gыnga udur eves, oon aajy-pile corttary cugula.

Pir eves salgynga udur talvyj-laar polza, picci-taa salgyн polza, ezip algan cerni kattap xar-pile xөp kaaptar poor, pir eves sal-gынnyң aajy-pile talvyjlaar polza, ындыq eves polur.

Skovejef.

(„Purungaar“ solundan).

CURUKTA—TALVYJ TUR

Mындыq talvyj tep cyveni xөjy-pile kылыр algaş, oon-pile xar ez-erinin argazyн ystynde cyyldeп pi-lip algaş, ыcaar azyglary en cu-gula tur.

Xenderge, Tus-taq ol argalarny ulam-na tьnzьtsa coguур

Uluq-xem kozuunnun Xende-ge sumuzun curtunda po cыл-дын 2 айның 5-ke cedir ergizi-pile kattaj caa caqgan xar 50 sa-ntimetir cetken, myn ol xynde oыp talazynda 35 sm. cetken po-lgas am-taa yrgylycyр caqyş-şaan.

Ol cut-pile temisseziringe ara-ttarnyn uluq nuruuzы şып-pile tьnzьq şimcep turar, Xendergede ol yjede 6-7-le xonuk ішінде 40 azyq talvyjlar-pile xar ezip ege-

een polgas odar tyrttyр kөşkeni 200 azyq aal polgan. Paza oыp-ryn arattar ol ыkaş şimceesк-in-ce yrgylycyр egeleen.

Po cerlernin arattar po temis-selin cer-le koşkatpajyn, oon-taş eske arga kemceqlerni ap, pot-po-ttarnarşyn kyzyrni kadap al-gaş, kalvaa-pile temisseldi coru-tsunarza po cuttu azyр tiilep ap şydaar-sler.

UXK targazы TAMDBN-CAP.

Arattar, cazak, namnyn ajttabyşkyn jozugaar, aýyldy oý cuttan azyr tiileeliner!

8 tugaar Uluq xuraldyň uguulgazyndan

„TAR xamaaryşpas pot-ergeziniň 20 syl polur oýu—1941 cýldyň 7 ajda pistiň curttybuska iji milion paaş mal turarın cedip alýr, 1941 cýldyň 7 ajda pistiň curttybus 110.000 paaş cýlgý maldy, 330.000 paaş nek maldy, 1.541.000 paaş şeer maldy, 19.000 paaş öske cýzyn maldy turarın cedip alýlynar.

Cut-pile temissezirde sovet xamaatlylar komitetleri tywa arattarga kandy oý tuzalamcy kergyzyp turar

PELBEJ KOMITEDI

Arattarga 85 şanak saba, 100 xoorap taras pogu yler pergen. Oon angýda, 6 şanak saba, 80 xoorap taras pogu pelyp cýr algan.

ŞAGAAN-ARBY KOMITEDI

Xenderge sumuzun-ce 44 şanak-akty 528 puut sula sөөrtken. Oon angýda, 62 şanak-pile saba cedirgen, oon iştinden 27 şanak sovet xamaatlylar. Oon öskezi kyrekononnuu.

TORGALBY KOMITEDI

Ak-turuq sumuzun-ce 15 şanak saba sөөrtken.

KORTU ASKYNBY KOMITEDI

Arattarga 22 şanak saba, 120 xoorap taras pogu peer teen. Kundustuq—Kortu asky arazyň paza Kortu sumuzunun arazynda oruktun xarın aştar talby klyp turar.

SARBY-SEP KOMITEDI

Medvedef tep cerde 3 talby klygan, 10 şanak saba par.

Ylegerliq xa-tuqmatyş

Uluq Sovet Sosialistiq Respublikerniň Ewileliniň Tywanyn curttda turar xamaatlylar tuzalamcy, pistiň respublikte cattar kalbar turar.

1. Uluq-xem kozuunyn Xenderge sumuzun-ce mal cemi sөөrttyrge polgaş öske-taa cerler-ce mal cemi sөөrttyrge Tandý kozuununda polgaş öske cerlerde sovet xamaatlylar koncuq tuzalap turar.

2. Tandý kozuununda xamaatly ešter, kozuunyn töp cerinden sumular-ce mal cemi sөөrttyrge paza uluq tuzalamcy kergyzyp turar.

3. Tees-xem kozuunyn-ce mal cemi sөөrttyrge sovet xamaatlylar ešter paza xan tuzalazyp, Tees-xemnin tawy—Samagaldajga cedirip, Samagaldajdan Narın, Erzın suq teen ыkash sumularga şuut cedirip perip turar.

4. Uluq-xemde polgaş Pii-xemde camdyk xamaatly ešter, camdyk tywa ešteriniň cudaan maldarın pottarına ar algaş azaar, azyr perip turar cýyl par.

TAR-nyň iştinde sovet xamaatly eš-өөrlerniň Tywanyn arattarynyň malyn cuttan kamgalap alýrına pottuq tuza kergyzyp turar pajyrlanbyq tur.

Mal-cer ministeriniň statistigi C. Saarbaj.

REDAKSBDAN: Eş Saarbajnyň po ystynde pizeen cýylyn kөөge, tywa arattarga koncuq ylegerliq polgaş pajyrlanbyq material polur uzurlyq cybeni, todargaj ewes klydyr pizeeni araj xomudancyq tur. Cyl teerge, kash komitetiň, kash sumun xamaatlylar, cogum ceze xire mal cemin kash-kash-ce sөөrtkenil, paza camdyk ešteriniň azyr peer poor xyleer algan malyň san cezel, ol ešteriniň attar kymnary?—Po şuptuzun todargajlaan polza, şnarlyq polur tur. Moon songaar po ыkash erengej kыp-pile piziir coruktu kym-taa cidirze coguur.

Tokpak kadajnyň idepkejliin aar

Parýn-xemcik kozuunyn Ajangatly sumuzun xamaatly Camyannyn kadaj Tokpak kadajny cut-pile temissezir tugajynda idepkejin aar. Po kadaj, curtta turar ceringe uluq xar sagdandan peer, cer-le ujgu-cydyň cok, malynga sigen, saba-ny podu şanaklar tazyp turarın kөөge, er kiziden artlyk tur. Oon angýda pir picci uruu, ogly aaraan, oların kozuun emcizinde emnetken turar.

Eş Tokpak kadajnyň kыştyn

soogunga calnmaýn, malyn azyr, aaryq-aryk azy-telyn emnedip, ujgu-cydyň cok azyldar turarın kөөge, podunyn murnunda, uluq sorulgalaryn kuyssediriň ajttar, öske xereezenge ylegerin kergyzyp turar ol tur.

Tywanyn arat xereezenneri mal azylynga pottuq kirzip turar moon todargaj tur. Cook-kavda xereezenner moon yleger alza coguur.

Surgaklyar coraan ŞBDRRAA.

Neemni sigen-pile azyr turgaş, cýl azyr alzymza, uluq olca tur.

Xarın kemcee—60-70 santimetir cedip tur

Kaa-xem kozuunyn Pelbej sumuzunyn tebiskeerinde po cýldyň 2 ajnyň saazynda xarın kыlyp ulgadyp turar, cyl teerge, Pelbejde—60 sm. (santimetir), Erzejde—65 sm. Coduraalyqda—70 sm, Ojunda—60 sm.

Moan ar kөөge, xarın kemcee koncuq ulgadyp turarın xaraazy-pile mal ootka cetpes polgan. Po tugajynda Erzejde 2 tugaar arannyn xamaatlylar Palbyt, Jonzak, Ertine, Xuurakkaj, Arazy, 1 tugaar arannyn Succu-oöl, Palma, Paza Coduraalyqda 3 tugaar arannyn Pajdyjlyk—po ešteriniň malyn pelen cemi tengen polgaş cangyş azyrtat sigeni cok. bndyq polza-taa po ešter sumu, arban ergeeler cerleriniň paaşalgazy-pile tyn xyn tibejin malynga yrgyly-le cer ezip perip azyldaj pergenner.

Po ešterini ylegeri-pile öske arannar malynga cer ezip peer coruktu kalbarlyr cugula tur. Sumu targazy Mөnge.

Cut-pile ulam-na temisseziili

Parýn-xemcik kozuunyn Sagly sumuzunyn tebiskeerinde xar-cam ulgadyp, uluq şuurgan-taa poor turar.

Po arazynda cuttan elgen mal 57 paaş, azyrda turar 249, xaja azyr turar uluq, picce mal 188 paaş, pory ceeni 67 paaş polgan.

Po tugajynda 2 ajnyň 5-ten ešler, 400 azyq xire maldy odarlyq cer-ce şimcetken.

Encangas, maldy kadadın polgaş azyrlyň taaryştyrarn myn sumunyn cөbilel xuralynga tugurushkan-pis.

Tarzaa.

Ol uqwaşkyların mal kysky xeweer

Cөөn-xemcik kozuunyn Xөndergej sumuzu am Cadaanyn Porak-talda curtta turar Kara sunduj, Songuna kadaj uqwaşkylar malyn kыş azyr tugajynda koncuq-la ep argaga өөргөngө ulus tur. Cyl teerge, po kыşty өtтыr neen, xojgulaştyr xynyn-ne kadaryp turar. Ol nekterni kөөge, kysky-le xeweer, picci-taa ar paksyran cok.

Malyň odar-pelciirin ekki taaryştyr turar polgaş ertken kysky peletker algan sigen, saba-ny olcangy cýdar tur. Am Kara-sundujny uqwaş 40 xarlyq Songuna kadaj, şarzyn munup algan, am-taa neen kadaryşaan. Po ešterini ekki ylegerin öske arat con edereri cugula tur.

TOKKUR-OOL.

1935 cýldyň 6 ajnyň 21 xynynde polgan ulustun 8 tug. Uluq xuralyndan „1934 cýldyň eccizinde tus respublikte maldy paaş 10,27 % öskөn“—teen.

Am 1936 cýldyň 1 ajnyň egezinde polgan ARN TK 4 tugaar plenumpile Ulustun Picce xuralynyn 16 tugaar sessiziniň yjezinde TAR orannyn azyr-agylynyň kol adary—maldy paaş 14,04 % öskөnturğan.

TELEGRAM

TAR Cazak, Namynğa

1935 cýldyň 6 ajnyň 21 xynynde Uluq-taq sumuzunyn cagyrca ceri polgaş nam, areve yyrlerini po cýldyň 1 ajda kattyşkan cөbilel xuralyndan cazak, namynska pajar cedirip tur-pis.

Manaa tangyragaryş polza, po kыştyň azyldy cudunga cýlgý, nek polgaş iji malyly cangyş paaşy-taa perbes sorulga-pile, par turar mal cemin kamnap, ar paksyran maldarın azyr-kamgalaarynga par-la kыzybysty salyp, paza tus sumuga pizik pölymnerin arban pelyk pyryzinge kuruq cok turguskaş, 36 cýldyň iştinde өөrenir nazlyq conubustun 60 xuzun pizikke өөretken turar-pis.

TAR-nyň cazak, namyn paaşlydylar Xөmөk-oöl, Cymittazy, Toka telgerezin!

Xural prezidiymy.

Tandý kozuununda cut tugajynda medee

Tandý kozuunyn tebiskeerinde, po cýldyň 2 ajnyň 1-ge cedir xarın kemcee 3-4 kash cedip turar. Po tugajynda cudap egelej pergen cer polza, Eleges sumuzu poor turar.

Elegestini ooru, Ongaza, Öөş, Pert-taq—po cerlerde 40 azyq xire өregelerniň malyndan 2 aj 1-ge cedir cudap elgeni polza, nek mal—26 paaş, xoj, öşky—39, kattyşkaş 65 paaş mal cudap elgen, am oların azyrda turar maly: nek—256 paaş, xoi, öşky—310 paaş, kattyşkaş 466 paaş, ol өregelerniň malyn cемizinden am artkany: sigen 751 puut, saby—182 puut turar. Moon-pile azyrda maldarın azyrlynga kanca-p-taa cetpes turar.

Tus sumuga cut azyly po xire poor turda, sumu targazy Tazy-sa-pile yyr targazy Seden olar.

kandy taa kemceq albaýn, ana cыkan polgaş pezin-cadarda kozuun-ce medeezin perbeen. Moan xaraazy-pile ol cudap turar arattar talby, xuyrek pezin pel-etker albaan poor tur.

Cut azylynyň maldy tebedinci pajdaly xynar kөөge, talby, xuyrek peletkedip, cygeer maldarın odarlatkyn polgaş tujuu tazargan maldarın emredir-pile mal emcizin corutkan.

Tus sumuda cut komisteri ar paksyran maldarın yrgyly karaktar keryp, maldy kadadın taaryştyr coruktu taandargan. Paza öske cerlerden mal cemi tywar argazy tarj azyldar corudar tep ajttabyşkyn pergen.

Tandýda nam kozkomunyn targazy Tavaa-cap Cazaktyñ töleezi Sunduj.

Cut-pile kadý mal aary tendep tur

Uluq-xem kozuunyn Ezim sumuzunda maldy cuttan paksyran polgaş elgeni am yjede cogul. Xarın maldy cýzyn-paazy aary telgerep turar appard. Cyl teerge, kodur, maagy, өtpekteer polgaş oon-taa öske aarylar par poor tur.

Myn xoralby aarydan Uluq-xem kozkoovunyn Ezimde turar 140 xire xoj aaraan polgaş anaj, xuragan xorap elyp turar. Oon angýda, ynda arat con-

nun moldurga, pzya teen ыkash maly eleen-ne elyp turar appard.

Po aarylar-pile arat con eleen-ne temissezir turar tur. Cyl teerge, kozuunda mal emcizinin tuzazyn keryp, ol emcizinin tuzyn keryp, ol emciziniñ töleezi yrgyly tus sumuda turar.

Moan songaar tus sumunyn arat conu malyň xoralby aary polgaş cut azylyndan maly alyspazy ulam-na tynzdar xerek.

P. Symbyr.

Ešter parlaklyar eş Cemkoftun ylegerin ederiner

Azyldy eleen pydyrymcylyq kыp, kыp pydyr cybeni şnarın ekki-ider polgaş oon-taa öskөziniñ tugajynda pisti kыgyr pizeen 1. Sorokiniñ kыgyrly 12 (363) tugaarlyq „PUR-UNGAAR“ solunda parlap yndyrge.

Pistiň salbytyşta örykcylerini uluq nuryzu piske xamaaryşpas cybe teen ыkash, myn kыgyrly ekki xajgaar kөween. Pis polza, Sovet Ewileinde azylynnar, kolkoscular, inteligenzilerin arazynda telgerep turar staxanof şimceşkininiñ tugajyn solunnardan xyn pyry nomcup turar polgaş pis.

Sovet xamaatlylar pister am oon cýdyr kalbas uzurlyq polgaş po tugajyn men ekki podan-

gaş xyleenirim polza:

1. Podumnun pydyrylge planyn coguur şaktarda 20 xuy azyr kuyssetpi-şaan, ekki şnarlyq produksu peer-men.

2. Meende kozup pergen surukular Telger-oöl, Ivaşenko ijini 1936 cýldyň iştinde, meen am azyldar turar cizeemge cedir oların mergezilin kөdyrerin xyleettiner tur men.

3. Teknik pölykke (kruzokka) „ekkige“ temdegledip өөргөngө, paza teknik nom teperni nomcup turgaş podum polbaazyral er-ttemim kөdyrer-men.

Meen ylegerimni ederinge ergi örykcy D. M. Lukaninni paza anjak örykcyler: Vejsus, Jakovlef, Zajsef suqların kыgyr tur-men. Cemkof.

Pistin sumularny margyldaalaryny pir tugaar tynneli

Рарып-хемчик козуунуну хаматты 14 сумуларны сагырга
cerleri polgas nam, areve organizastar, nam, kazaktan po 1936
cylde paralga cagylgazyndy tugajnda kozuun, sumular polgas es-
ke-taa cerler araznda margyldaalyq syl poldurar tep salgan lozu-
nun kuyssedir tugajnda margyldaazyny 1 tugaar tynnelin xynar ke-
erge, mnydyq janz poop turar tur:

№	Sumular attary	Uk kuyssedir teent	Am kuyssedip algany	Margylda-pile kuyssedip sumularny tajylyrtap pizirge:
1	Frgi-parlyk	230	237	Po iji sumu carykash, Parlyk askan.
2	Suj	320	167	Indyq polza-taa, Suj, cederin kyznar.
3	Xel	240	272	Po Xel, iji Parlykty kuyssedip askan.
4	Ask-parlyk	180	78	Am Parlyktar tennezir alyryn kyznar.
5	Kyzyl-tajga	235	168	Po sumu Akti kuyssedip, ashtar kaan polza-taa, kuyssedirge ijelee cetpeen.
6	Al	360	216	Po sumu Kyzyl-tajgany kuyssedip. bncas kajyzy-taa, kuyssedip ydabaan.
7	Kara-xel	235	170	Po sumu Xendelenen kaas san azyr-gan, kuyssedirge ijelee cetpeen tur.
8	Kep-seek	560	186	Po iji sumu, kajyzy-taa kuyssedip ydabaan tur.
9	Xendelen	360	171	Po iji sumunyn Kargyzy azaksap turar, bndyq polza-taa, kajyzy-taa cetpes.
10	Sekeper	290	110	Po CXK Cadaana-xoorajyn kuyssedip.
11	Ajangatty	290	153	
12	Kargy	280	110	
13	Sagly	225	83	
14	Kyzyl-mazalyk	135	209	

Shuptu tyny . . 3740 2330

Po margyldaalyq sylbysty kuyssedip turar sumular: Xel, Ergi-parlyk, Kyzyl-mazalyk—po 3 pir tugaaryn kuyssedip turar tur. bndyq polza-taa, camdyk sumular poitarany ekki turazy-pile bncas cagylgalyq turar-pis tep pergen sanyn utupkash, kuduruktur turar sumular ystynde sandan todargaj kestyp polur. Moon cildagaany-pile kozuunyn niitti kuyssedip teeni cetpes poop tur. Moon songaar 2 tugaar tynnelde ybnaryn polgas kuysseldezinge kmn azaryn sagyndyrtap kuyssedip.

PXK Nam kozkomunyn canynda xerezenner tassynny targazy Tyrttyk. Aratkor surgakasy Xyres-ool.

(Po tynnel polza, am postada kirgen shuptu cagylga san tur. Mart pirde yner kaas san par). REDAKSDAN: Camdyk sumular paralga cagylgazyndy tugajnda pot-pottaryn kuyssedip margyldaazyny eleen cedilgeliq kuyssedip turar kuyssedip turar sumulara polgas cerle respublikty istinde paralga margyldaazyna yleger polur tur. bncasga, margyldaazynan cadyr kaigan sumular, am xozudap kaldybas tees, olurup alyr cybe ewes, xaryn munnar turarlar-pile tennezir alyrtaga ymdaj tyrgen xalyptyq asydaary negettinip turar tur.

Xyt-xemde solun cagylgazy

Pii-xem kozuunyn Sesserliq sumuzunyn Xyt-xemde 3 arvanyny arat conu po 36 cildyn solun cagylgazyndy eleen cedilgeliq cagyr algan. Pygy cagylgazy 55, oon istinde „Shn“ solun 18, „Areve shyn“ 19, „Byleten“ 6, „Xostuq arat“ 12.

Tus 3 arvanda pizik polgymyn 36 cildyn 12 ajyny 10-da turguskan, da oorenip turar ulustun san 92. Oon istinde er kizi

55, xerezen kizi 37. Polarnyn kicceeldip turar koncuq idepkejliq, kicceelden tudavas, kicceel ejynde surumnuq, rashkynny ajytkanyn koncuq sonuurgar, ekki oorenip turar.

Moon songaar tus arvannyn arat conu podunyn ty-piziinge ulam-na kyzp ooreniri cugula tur.

Surgakcylyp coraan Komvu.

Eleen cedilgeliq oorengen

Ceen-xemcik kozuunyn Cadaanada „Cyrmit-taz“ attyq ylegerliq stanzda kirip oorenir uluq ulustun skolazyn 35 cildyn 10 ajyny 4 xynunde, 5 aj xuusalyq oorenir tep azytkan. Po araznda oorengen cyyldey polza:

Kicceeldin ady	Ekki	orttu-mak	Adak
Tyba pizik . . .	8	7	10
San-podalga . .	6	7	8
Ulus-tore . . .	6	6	8
Telegej pajdaly .	4	3	26
Tymen-pojdus . .	3	3	16

Po sannardan ap kerge, po cildyn ooredilge programy eleen-ne cedilgeliq oorenip turar turlar. Moon songaar ulam-na kyzp oorenze coguur.

Rashk SEMIS-OOL.

Azyl-agylyp syl-cylda sajzradyp tur

Tees-xem kozuunyn Paj-xel sumuzunda 4 tugaar arvannyn malyny azyl sajzrap turar, cyl teerge, 1934 cilda pygy mal 880 pash turgan, mal kazaazy—20, pygy kizizi—45, oon istinde pizik piliri—10 turgan polza, 1935 cilda pygy mal—1117 pash, mal kazaazy—35, kizizi 54, oon istinde piliri 40 polgan.

1936 cildyn solun cagylgazyndy oorege kuruq cok cagyr algan. Myn arvanda malyn en teere

Ojunun kergyspy-shaan tuzalady

Uluq-xem kozuunyn ege cada skolazyny ergelekciy es Eren-cin pashas, podunyn ooreniki-cileri-pile 35 cildyn 1 ajyny 18-te subodada Caa-xel askynda kirip oorenir skolany ooreniki-cileringe „Calga ooreniki“ tep shini kergyspy-shaan, xldyq xeg-cym-pile 17 cyul yr yladyp pergenin, myn skolany ooreniki-cileri koncuq pajyrlar turdular.

Oon, tynekkini 2 shakka cedir massalyq kezee poldurup erttirge, ertteninde myn skolaga es Eren-cin 1 pash cylyyr mashina tuzalaan. Oon-taa eske esterden 50 kadyraas, 10 karandas tuzalady.

Po ykash, cer-cerde skolalar coogunda kirip oorenir skolalar-pile xan xalyzaalyq turar cugula tur.

O. Tugansy.

sajzradyp turar kizi es Norvu polur, oon mal 34 cilda 200 pash turgan polza, 35 cilda 350 pash appargan. Sangys po-taa ewes, eske es-oerler Norvuga cetpes teerden pashka, tus tuzunda malyn sajzradyp turarlar eleen xoj.

Mal azyl-pil sajzradynga moon songaar moon-taa arttyk poluulnar.

Likpuntu rashk Pegzi.

Arvan targalary Sendiden yleger alnar

Ceen-xemcik kozuunu Cajlaq-alaak sumuzunyn 9 tugaar arvannyn targazy es Sendi podunyn arvannyn azyly en idepkejliq kuyssedip corudup turar. Cyl teerge, ertken 35 cilda podunyn arvannyn pizik polgymyn kmny-taa munnar turguskan, paza skola nazynnyq uruqlaryn ege cada polgas kirip oorenir skolalarga kirip, olarnyn ottular yjazyn, aas-cemin kmny-taa munnar kuyssedip pergen.

Moon ap kerge, es Sendi podunyn arvannyn azyly-agylyp kyzmak kuyssedip turar todargaj tur.

Eske arvannar moon yleger algash, azyly-agylyp sergediri cugula tur.

Skola ergelekciy Torzu.

Ezim sumuzunyn arattary 21 pery olyrgen

Uluq-xem kozuunyn Ezim sumuzunyn arat conu pery-pile eleen temissez turarlar: Es Komvu-pajyr 2-ni xoran-pile olyrgen, Sedip 1-ni kakpa-pile olyrgen, 2-ni pakka atkan, ol 2 peryzyn am-taa syrby-shaan, Tos-paj-ool 2-ni po-pile olyrgen, oon-taa eske ester 21 pery olyrgen.

Arat con maldyn xoralq tajzyn po xire olyryp turda, tus sumuda tuskaj turguskan, pery-pile temissez komister po xynge cedir pir-taa pery olyrer tep arat conny organizastap aglaashy conutpaany koncuq yjancyq tur.

Moon songaar ol songutkan komister tus sumuda idepkejliq ancylyny organizastap, per taq-lyq cerde cylyp, turlaqlar turar xoj kek perylerni cok kalyr cugula tur ewes-pe.

P. Symbyr.

Idepkejliq ancy

Raryp-xemcik kozuunyn Kargy sumuzunyn 1 tugaar arvannyn xamaatty 18 xarbyq Namzyn tep ool idepkejliq ancy poop ydaar tur ewes-pe. Cyl teerge, 35 cildyn seelgy yjezinde, kozkoopka 3 tilgi, 1 man 13 xire ancy olyrges satty.

Es Namzyn polza, podunyn xerelgelin polgas koopun olyk sadyp alyr planyn xandyrtur turar tur.

Salcak TONDAR.

Pistin kezigynneribistin mal ozyp tur

Raryp-xemcik kozuunyn Ajangatty sumuzunda namyn 3 tugaar uyryny 97 sannoy kezigynneriniy syl-cylda malyny ozyldezin kerge:

Mal ady	33 syl	34 syl	35 syl
Cylgy mal	247	271	322
Nek . . .	498	559	780
Xoj . . .	1355	1779	2423
Eskey . .	626	757	1207
Kattykash	2726	3366	4732

1933 syl-pile 35 cildy tamejleerge, 2006 pash mal nemezip esken, pir ewes 34 syl-pile 35 cildy tamejleerge, 1366 pash mal nemezip.

Moon ap kerge, nam kezigynneri mal azylynga kyzyn salgan todargaj tur.

Yyr targazy SYRYN.

Japon-mancuurnun sheriqleri MAR-ny tebiskeerin-ce caa kirip turgan

Ulaan-padyr. Fevral ajyny 13-te. (Sovet Evilelinin temir udazy medeezi xuraar cerinin medeezinden). Mnyda aldyngan medeeden kerge, fevral ajyny 13-tyndy ertteninde 7 shakta Japon-mancuurnun 500 kiziliq, 20 gruzovikiy (cin tazyr aar cyscaannyq), pir ciik cyscaannyq, aar, ciik pulemottuq polgas ysh yger-pooluq, iji tankalyq, iji uzar-xemeliy xolushkak sheriqleri, Mooldun kyzgaaryn ertip kigesh, myn kyzgaardan tura 7 kilometir iskeer Pulun terezin tep cerde turar Mooldun kyzgaar sheriqlerige xaldaan tur. Myn kyzgaar sheriqleri koncuq eres yngyly udulanyshkan, bndyq polza-taa, xaldap kelgenner san talazy-pile pes tapkyr azyqny xaraazy-pile, paza japon-mancuurnun sheriqleri tolgandy pyzelep kelgeninin uzurunda, Mooldun kyzgaar sheriqleri tedirlep cajlap perbes argazy cok polgan polgas tulcup turgan ceringe pir ciik yger-poo, pir pulemodun kaapkan, onu japon-mancuurnar ap algash coy pargan. Japon-mancuurnun sheriqleri, Mooldun cajlap pergen kyzgaar sheriqlerin syryp, Moal arat

respublikty tebiskeerin-ce ulam xanylap kirip, curt kyzgaaryndan tura 10-12 kilometir kirip ke'gen. bncalza-taa, Mooldun kyzgaar kamgalaan sheriqleri kuyssedip algash, Mooldun tebiskeerin-ce xaldap kirip kelgennerni Mancuur-ce tedir swyrtap kiiripken.

Mooldun kyzgaar kamgalaan sheriqlerinin talazyndan pir kiz elyrtken, 7 kizi palyqlattirgan. japon-mancuurnun xaldakcylyryndan 10-dan ewes ewes kizi elyrtken, 20 cedir kizi palyqlattirgan.

Mooldun cazaandan Manzou-Go-nu cazaanga temir-udazy-pile nota pizik corutkan, ol piziinde Mooldun caza podunyn koncuq yngyly xomudaldyq udurlan-cylyshny medeglebi-shaan, negeeni polza, uk xaldaashkynny polgas kyzgaaryn yper cerceyp turgannyn uzur-cildagaaryn top-toraan istep uktaas, puruuluqlar-ga xaryssalga xyleedirin polgas Moal arat respublikty tebiskeerin-ce moon songaar Japon-mancuurnun sheriqleri xaldap kirip turar coruktaryn soksadyrny yngyly negeen.

Margyldaany pir tugaar tynneli

Pistin Tandy kozuunu, Pii-xem kozuunu-pile 36 cildyn solun paralga cagylgazy-pile margylda corutkannyn 1 tugaar tynnelin 2 ajyny 5-te kerge:

Cagylga ady	syl	6 aj	3 aj	shuptu
„Shn“ solun	126	80	12	218
„Areve shyn“	55	27	4	156
„Byleten“	52	9	—	61
„Xostuq arat“	25	39	—	64
Kattykash . .	258	225	16	499

„Purungaar“—315, oon-pile kadarga, pygy cagylga 814 polur tur. bndyq polza-taa coguur planyyska 2 azyq san cetpeen, paza „Xostuq arat“ solunyn cagylgazy ekki corup ydabaan. Moon cildagaany polza, kozuunyn polgas tep cernin postazy „Xostuq arat“ solunyn cilda cagylgazy 4 aksha, carttyk cilda 2 aksha tep puduldurup turgannyn xaraazy-pile myn cagylga ekki kalbar ydabaan.

bndyq polza-taa, coguur planyysy mart ajda jaap-la cedip algan turar-pis.

Nam kozkomunyn targazy Tavaa-cap.

Tancaj-ooldu cer-le cyge kemceq albastaan coor?

Pii-xem kozuunyn Pajan-kol sumuzunyn Suqluq-xemde sumunyn oralakshy targazy polgas cut, pery aglaar komistin targazy Tancaj-ool teerzi, ol xylee'geliq azylydaryn cer-le kalyajyn ygyrt cadyr pergen.

blangyja 4 tugaar arvannyn malnyda opekteer polgas xer-xeritten ishi tyrttyngash oly peer aaryq po kyzyn yrgylyp kelgen. Po aaryqny pash udur cok kalyr alyr-pile Tancaj-ool kandyq-taa temissel corutpaan, oon turzuk arattar peryden aglaaly tep pottaryn idepkeji-pile cylyp cede perge, toobas, ornunyn karynda pudun xere tep algan cadyr.

bncangash tuskaj organizastar kizi cogu-pile arattar kaas uday pery aglaar tees cadap kaan.

Tancaj-ooldu pygy-le cetpes pajdaly 35 cilda-la solunga ileredip pizeen polgaj, xaryn am-

ga cedir kozuun cerinden cor xynar keryes coor?

Pir ewes Tancaj-ooldu po-la xeber turguzar pol/a, xamk azyly-agylyny shimcedip corutpas ty-zoktun pizezi kizi tur. Am Tancaj-ooldu kancaar kemceq alyr ewes, kulak salyp olurjash.

TBNKSAAR.

REDAKSDAN: Po Tancaj-ooldu mnydyq coruunyn tugajyn moon munnunda curtun aratkorlar koncuq xomudap solunga 2-taa uday pizeen. Uk coruktu kancaar istep kuyssedip tugajyn redaks cerinden Pii-xem kozuunyn cagylgazy ceringe 35 cilda-la negelde pizik corutkan. Ol am-taa xarylyatny-aan polgas curtun aratkorlaryn xomudaly ulam ulgadyr turar.

Moon ap kerge, kozuun cagylgazy, solunyn ilereten cyyldey istep kuyssedirge podal saleaan polgas podunyn azylynga solunyn pottuq ygyymcililinin uzur-tuzaly ozaavajyn turar tur. Moon songaar po tugajyn xerekke ap kuyssedip polza, redaks cerinin xomudaly uluq polun tyndadyr tur.

Pistin xarylyshy

PXK Pajan-kolda „Cer-kulak“ Paa-xeenyn uruqlary tutkustanyr turar tep pizeen cyulyyny ynda xana solununga pizi.

Pajan-kol sumuzunyn targazy Jondan—35 c. 12 ajyny 15-ke cedir cut polgas eske janz-pile elgen maldaryn tugajyn pizeen-innin oiy ertken tur.

Pajan-kolda Ojduppa—cut tugaj-pile kyzza olyrbeze aar tep iji cyulyyn erengej polgas munnunda solunnada yngen cyyldey-pile tapkyr poldu.

Shagan-aryqda „Shyluq-ten“—Xaa-tamvany salgaar pajdaly ol cerde xana solununga pizi.

Xaryssalgalay redaktor Lyndyp.

Kyrynenin 1 tugaar tipograzh